

Norsk – Svensk førskolelærerutdanning med fokus på barnekultur og kulturarv

Sluttrapport 2012 – 2013

1. Sammanfattning

Detta är ett utbildningsprojekt som, med utgångspunkt i en ide om en gemensam svensk-norsk førskollærerutbildning inriktad mot kulturarvspedagogik, till sin struktur har kommit att bli ett unikt samarbete mellan två norska och ett svenskt lärosäte och ett svenskt och ett norskt museum. Förutom det självklara i projektet, att de deltagande studenterna, 14 svenska kvinnor och 11 norska kvinnor och 1 man, totalt 26 studenter, har studerat tillsammans under studietiden, undervisats på campus och museer i Sverige och Norge och via lärplattformen It's learning av svenska och norska lärare, får dessa studenter också en unik inriktning av sina studier mot kulturarvspedagogik.

Under projekttiden har större förändringar genomförts inom både de svenska och norska universitetssystemen avseende lärarutbildning. Det betyder att upplägget har anpassats och justerats, inte bara till två olika nationella utbildningssystem, utan också till en förändring av dessa under projektets gång. Dessutom har de medverkande kulturinstitutionerna på ett banbrytande sätt också blivit naturliga arenor för både undervisning och praktik för studenter och lärare. Det arbetet har genomförts inom ramen för gemensamma kursplaner, litteraturlistor och examinationsformer. Lärarna har till viss del också kompetensutvecklats inom projektets ram och gemensamma planeringsmöten har genomförts inför varje ny terminsstart. Verksamheten har också beforskats från både norsk och svensk sida. Under detta sista år har också en majoritet av studenterna genomfört sina självständiga arbeten. Vi vill hävda att projektets planering, uppläggning och genomförande har på ett banbrytande sätt bidragit till att studenter, lärare, administratörer och projektledning fått en unik möjlighet att spegla sitt eget sätt att arbeta med utbildningens innehåll, metod och administration, inte bara gentemot kollegor i ett annat land, men också gentemot kollegor på både lärosäten och kulturinstitutioner i de två länderna. På sikt skulle denna utbildning inom Nordens Gröna bälte kunna bli en intressant förebild även för andra delar av Europa. De svenska studenterna genomför under hösten 2013 sin sista termin, då den svenska utbildningen är en termin längre än den norska. Under denna sista termin studerar de svenska studenterna Specialpedagogik och estetiska lärprocesser.

Information om projektet har också givits via traditionella media, men också vid konferenser, visningsmaterial och den egna hemsidan. Forskningsproduktionen under projektets gång är givetvis också en viktig del i informationsspridningen om projektet.

Avseende finansiering är projektet på norsk sida finansierat av Interreg (50 %) och egeninnsatsen från Sverresborgs museum, Høgskolen i Nord-Trøndelag och Dronning Mauds Minne Høgskole (hhv. 3 %, 4% og 43%). Finansieringen på svensk sida är fördelad med 50% av Interreg, 30,5% på Mittuniversitetet, 11,5% på Länsstyrelsen Jämtland och 8% på Jamtli. Från svensk sida har totalt 1 139 tkr och från norsk sida 937 tkr ej kunnat utnyttjas i projektet. Det betyder att kostnaden på svensk sida har uppgått till 3 935 tkr och på norsk sida till 4 762 tkr.

Projektet avslutas med en gemensam konferens på Jamtli i Östersund, 2013-11-18-19. Där deltar flertalet av de involverande lärarna från lärosäten och museer, samt inbjudna gäster från de involverade institutionernas ledningar och ifrån INTERREG. Lokal press och lokal ljud- och bildmedier inbjuds också.

This educational project, with its starting point is an idea of a common Swedish/Norwegian pre-school education, built on a cultural heritage educational focus, has now become a unique collaboration between, not only three educational institutions in two countries, but also a collaboration involving one museum in each of the two countries. There are today 26 students altogether in the program; 25 women and one man. 14 of the students are from Sweden and 12 of the students come from Norway. These students have been studying together and they have been taught by teachers from both countries and all five institutions in both countries, both on campus and through the virtual learning platform "It's learning".

During the project period, major changes have been developed within the area of pre-school education in both countries. In practice this means that the members in the project have not only adjusted their common project according to different national traditions, but also to major national changes of those traditions. The museums involved in the project have also changed their roles from being museums in a traditional meaning, to become learning arenas at the same level as the educational institutions. All teaching took place within the same frame work, due to course plans, literature, practice and examination forms, in both countries. Within the project teachers have gone through different kinds of staff development together, across institutions and countries. Common planning meetings with teaching staff have been held at the start of each semester. The work in the project has also been in focus from the perspective of research from the involved institutions.

We would like to argue that the planning of the project, and all the work within every corner of the project, have in a unique way contributed to the possibility for all students, administrators, teachers and the leadership of the project, to reflect their own work, not only towards their colleagues in similar institutions in another country, but also towards their colleagues in different institutions in two countries. In the long run this developed and tested pre-school education, with a strong cultural heritage educational focus, should have the strength to become a model for pre-education in other part of Europe.

Information about the project has been spread through traditional media, but also through conferences, research articles and of course our own homepage.

Concerning the financial part of the project the Norwegian part has been financed by Interreg (50%) and from Sverresborg Trøndelag Folk Museum, Nord-Trøndelag University College and Queen Maud University College (hiv. 3%, 4% and 43%). The financial part on the Swedish side is split by 50% from Interreg, 30, 5% from Mid Sweden University, 11, 5% from Länsstyrelsen Jämtland and 8% from Jamtli Jämtlands County Museum.

On the Swedish side a total of 1 139 tkr, and from the Norwegian side 937 tkr have not been able to use in the project. In other words the total cost for the project is 3 935 tkr from the Swedish side and 4 762 tkr on the Norwegian side.

2. Projektets bakgrund

Bakgrunn for prosjektet

Prosjektet *Norsk-Svensk førskolelærerutdanning med vekt på barnekultur og kulturarv* fase 2 bygger på interreg prosjekt fase 1 (med samme tittel) som ble innvilget støtte i 2009. Fase 1 av prosjektet har, som planlagt, gjennomført en omfattende planleggingsfase samt to studieår av det treårige bachelorstudiet.

Intensjonen med prosjektet er er å utdanne kulturprofilerte førskolelærere for barnehagen og formidlingsarbeidere for kulturinstitusjonene med kunnskap om barn. Prosjektet følges av evaluering og FoU hvor bruk av museer i høyere utdanning og på kulturarvformidling i småbarnsperspektiv står sentralt.

Utdanningen er unik og nyskapende og foruten å være grenseoverskridende mht land og type institusjoner involvert, er det et viktig mål at utdanningen skal fremme utviklingen i det grønne beltet og bidra til å sette midt-nordisk kultur på kartet. Konkret bidrar prosjektet til å bygge ned de nasjonale grensene og til å skape samhørighet og relasjoner mellom pedagoger, kulturformidlere og forskere i Norden og gjennom utveksling av informasjon, metoder og resultater kan man nå fram til en bredere og rikere forståelse av en kulturarv, barndom, barnekultur og utdanning i forandring.

Fase 2 i prosjektet var en nødvendig forlengelse av fase 1 for å fullføre en bachelorgrad. Bakgrunn for å søke midler til fase 2 var følgende:

- Uten økonomisk støtte vil denne unike utdanningen ikke kunne slutføres, men studentene må over i vanlig førskolelærerutdanning. Den ordinære førskolelærerutdanningen vektlegger ikke barnekultur og kulturarvpedagogikk, noe som vil få konsekvenser for spesielt det tredje året, da studentene skal arbeide med sin bacheloroppgave som relateres til kulturarvpedagogikk.
- Muscene og HiNT har ikke mulighet til å være med i 3. studieår, hvilket vil bety en betydelig svekkelse av utdanningen.
- Det er ønske om å foreta sluttevalueringen for å gjennomføre prosjektet i tråd med Interregs mål om å stimulere til og vinne erfaringer fra økt samarbeid over kjølen.
- En sluttvurdering vil kunne vurdere hvorvidt førskolelærerutdanningen med vekt på barnekultur og kulturarv skal videreføres og hvilken organisering den bør ha for å ivareta faget, samarbeidet i regionen og det å være student i to land.

Problembakgrunn

Fem ulike institusjoner har forent sine ressurser i det felles prosjektet:

- DMMH er en av de to største førskolelærerutdanningene i Norge med sterk barnekulturell, estetisk og førskoledidaktisk profil. DMMH tilbyr i dag i tillegg til førskolelærerutdanning masterutdanning innen pedagogikk og estetiske fag i samarbeid med Norges tekniske naturvitenskapelige universitet (NTNU) og annen videreutdanning.
- MIUN er et bredt anlagt universitet med en rekke utdanningstilbud, herunder også profesjonsutdanning av pedagoger. Det er særlig interessant at MIUN kan tilby fagfolk

innenfor felt som antropologi, etnologi, historie, kulturgeografi og medie- og kommunikasjonsvitenskap.

- Jamtli og Sverresborg er ledende museer i forhold til formidlingskompetanse om, for og med barn og unge i sine respektive land. Sverresborg driver en utstrakt formidling til og kulturvirksomhet med barn. Jamtli har gjennom sin "öppna förskola" utviklet en særlig formidlingspedagogikk med særlig vekt på "tidsresor" og en særlig tilrettelegging for barn.
- HiNT med sin spesielle kompetanse innenfor samisk kultur og samiske oppvekstvilkår.

Prosjektets utfordringer har i hovedsak handlet om:

- Å skape en felles førskolelærerutdanning mellom ulike tradisjoner og kulturer. Førskolelærerutdanningene i Norge og Sverige er ulike mht utdanningssystem, studieplaner/kursplaner, eksamensordninger, praksis og det faktum at Sverige har en utdanning over 3 ½ år, mens i Norge er utdanningen 3 år.
- Å forene museenes tradisjon, kompetanse og erfaring med utdanningsinstitusjonene. Det er etablert en klasse bestående av studenter fra Norge og Sverige. Undervisningsarenaer har vært ved utdanningsinstitusjonene og museene i Østersund og i Trondheim. I fase 1 ble også Levanger i Nord Trøndelag benyttet til undervisningsarena. Undervisning langt fra hjemstedet har medført utfordringer for studentene mht reise – og bokostnader.
- Språkproblem. Det være seg studentenes forståelse av hverandres språk, lærerne i sitt samarbeid og/eller ulik tolkning av begreper.
- En felles forståelse av begrepene barnekultur og kulturarvspedagogikk.
- Valg av og etablering av læringsplattform, og bruk av internett ved veiledning, diskusjon og innlevering av oppgaver.

Finansiering

På svensk side

Belopp i 1000 kr (SEK)	Budget	Finansierat	Ej utnyttet
EU-medel	1.265	670	595
Mittuniversitetet	1.241	657	584
Länsstyrelsen Jämtland	0	0	0
Jamtli	24	13	11
Totalt egenfinansiering	1.265	670	595
TOTAL FINANSIERING	2.529	1.340	1.189

På norsk side

Beløp i 1000 kr (NOK)	Budsjett	Faktisk	Ikke utnyttet
EU-midler	1.272	945	327
DMMH	1.241	945	296
Sverresborg	16	18	-2
HiNT	15	0	15
Totalt egenfinansiering	1.272	963	309
TOTAL FINANSIERING	2.544	1.908	636

Tidsplan

Prosjektet: Svensk - norsk bachelor førskolelærerutdanning linje barnekultur og kulturarvspedagogikk, fase 2 startet høsten 2012 og avsluttet juni 2013.

Den svenske utdanningen går over 3 ½, og det siste halve året finansieres av utdanningsinstitusjonen - MiUN.

De involverte parter

Prosjektet er et samarbeid mellom følgende parter: Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH), Trondheim, Mittuniversitetet (MiUN), avdeling Härnösand, Høgskolen i Nord Trøndelag (HiNT), Jamtli, Jämtlands Museum, Østersund og Sverresborg Trøndelag folkemuseum.

Prosjektet eies formelt av utdanningsinstitusjonene MiUN og DMMH med museums institusjoner og (HiNT) som samarbeidspartnere.

Prosjektet har en styringsgruppe som har bestått av følgende:

Prosjektleder – prorektor Ivar Selmer-Olsen DMMH

Prorektor Else Berit Skagen, DMMH

Prefekt Conny Björkman, MiUN

Avdelingsleder formidling Ann Siri Hegseth Garberg, Sverresborg, fra 2011 avd.leder kulturhistorisk avdeling

Forskningssjef Anna Hansen, Jamtli

Studieleder Grethe Friedrich, HiNT

Økonom, Ann-Marie Högberg, MiUN

Økonom Stian Eilertsen, DMMH

Prosjektansvariga (operativt ansvarig) Elisabeth Sjöström, MiUN og Anne-Mari Larsen, DMMH

3. Projektbeskrivning, målgrupp, resultat, och resultatindikatorer samt effekter

3.1 Projektbeskrivning:

Undervisning

Hovedaktiviteten i fase 2 i prosjektet er utdanning av førskolelærerstudenter. Ved studjeslutt besto klassen av 12 norske og 14 svenske studenter.

Undervisningen er omfattende og innebarer mange oppgaver og dermed utgiftsposter:

- Lønn til undervisningspersonalet ved utdanningsinstitusjoner og museum.
- Reise, kost og opphold relatert til undervisning. Undervisningen er lagt i fire ukes bolker hvert semester. Fire ganger i Trondheim, fire i Østersund. Dette medfører en stor utgiftspost.
- Studentene får tildelt et reisestipend hvert år.

Praksis

- Praksis i barnehage, førskoleklasse og ved annen kulturinstitusjon som medfører lønn til praksislærer, samt felles møter for planlegging.

Møter

Faggruppen

- Hele faggruppen møtes en gang i semesteret for felles planlegging.
- Møter mellom de enkelte faglærere for detaljplanlegging av undervisningen.
- Avvikling av eksamen

Prosjektledere

- De operative prosjektlederne i Sverige og Norge har hatt hovedansvar for planleggingen av studiet. Dette har medført mange felles møter. Møtene har funnet sted i Østersund, som er midtveis mellom Härnösand og Trondheim.
- Prosjektlederne har også deltatt på møter arrangert av Interreg.

Styringsgruppen

- Styringsgruppen har hatt møter en gang i semesteret for planlegging, evaluering og felles drøftinger.

Avslutning av studiet

- Eksamensavvikling og sluttseminar for studentene ble gjennomført i Østersund i mai 2013. Dette medførte en betydelig utgiftspost fordi flere lærere og eksaminator var tilstede.

FoU

Rapportert fra fase 1:

Norge

Det har vært delt ut midler til fire FoU-prosjekter ved DMMH som har resultert i følgende:
(Dette ble rapportert og vedlagt ved sluttrapport 2012)

- Buaas, Ellen Holst: "Kulturarvspedagogikk i barnehagen – om små barns sanselige møter med historie og tradisjon", Barn, nr 1. 2012. Vedlegg 1
- Buaas, Ellen Holst, Moen, Kari Hoås og Skjæveland, Yngve: "Historie og tradisjonsformidling i barnehagen: Mellom norsk tradisjon og det flerkulturelle samfunnet", FoU i praksis 23 - 24.april 2012. Symposium. Vedlegg 2
- Furuset, Kjell: "Plantenavnarkivet etter Idar Handagard, en glemt etnobotanisk ressurs". Blyttia 69(4): 266-269. Vedlegg 3
- Furuset, Kjell: "Hva betyr de norske og svenske plantenavna molte/hjortron og jordbær/ smultron"? Blyttia 70(1): 27-32. Vedlegg 4
- Furuset, Kjell: "Hva betyr plantenavnet skrubber"? Blyttia 70(2):133-135. Vedlegg 5
- Furuset, Kjell: "Hva betyr øynavnet Tranøya? Innsendt til tidsskriftet Namn og nemne": Kommer sannsynligvis på trykk rundt årsskiftet.
- Furuset, Kjell: "Hvad betyder plantenavnet kabbeleje"? Innsendt til den danske botaniske tidsskriftet Urt, kommer sannsynligvis på trykk i september.
- Furuset, Kjell: "Hva betyr växtnamnet kabbleka" ? Innsendt til Svensk botanisk tidsskrift.
- Furuset, Kjell: "Hva betyr plantenavnet balderbrå"? Omtrent ferdigskrevet artikkel som vil bli innsendt til det botaniske tidsskriftet Blyttia i løpet av kort tid.
- I tillegg har Furuset samlet mye annet plantenavnstoff som vil bli publisert fortløpende.
- Fættén, Sølvi Ann: "Mytiske fortellinger – en vei til identitet" artikkel. Artikkelen er delt ut til studentene og brukt som pensum i utdanningen. Vedlegg 6
- Fættén, Sølvi Ann: "En samling mytiske fortellinger". Brukt i undervisningen. Astri Ramsfjell, "Fortelling som kulturarv: Et fortellingskompendium". Bli delt ut til studentene i løpet av kommende studieår. Astri Ramsfjell, "Å fortelle seg selv. En tekst om barndomsminner". Artikkelen er trykt i: Bjarne Markussen, Kaj Berseth Nilsen og Svein Slettan, red.: *Navigasjoner i barne- og ungdomslitteraturen. Festskrift til Rolf Romøren* (2011). Kristiansand, Portal forlag. Vedlegg 7
- Astri Ramsfjell, "Helter og antihelter. Barnekonstruksjoner og fortellerholdninger i to klassiske barnefortellinger og to nyere norske bildebøker". Artikkelen er trykt i: Maria Lassén-Seger og Mia Österlund, red.: *Till en evakuerad igelkott. Festskrift til Maria Nikolajeva* (2012). Göteborg/Stockholm, Makadam forlag (Vedlegget har en annen tittel som jeg velger å beholde.) Vedlegg 8
- Astri Ramsfjell, "Fortelling og virkelighetsforståelse". Artikkelen (her levert som korrekturksemplar) vil bli trykt i: Astri Ramsfjell og Sturla Sagberg, red.: *Livstolkning og livsmestring* (2012). Bok 2 i serien *Barn trenger håp* som utgis av IKO forlag i samarbeid med DMMH. Vedlegg 9

- Strømsøe Guro: Observasjonsprosjekt med mål å utvikle nye metoder for arbeid med kulturarv i dramafaget. Det tas sikte på å utarbeide en artikkel med grunnlag i observasjonene, som også er tenkt inn som kapittel i lærebok.

Sverige

- Amanda Jönsson historiefremmedling og kulturmiljøpedagogik i førskolan
- Henrik Zipsane: Heritage Learning and the Discovery of History

Från MiUN fördelades medel till fyra studier:

- Elisabeth Sjöström og Ann Larsson.Dahlin "Förskolan og den lokale kulturen". Vedlegg 12
- Göran Bostedt, Lena Ivarsson og Helen Rutqvist "En teoretisk studie for å beskrive og problematisere kulturarvsbegreppet"
- Göran Bostedt, Lena Ivarsson og Helen Rutqvist "En studie av studenternas (i projektet) forståelse av såvel kulturarvsbegreppet som kulturarvspedagogikbegreppet"
- Göran Bostedt, Lena Ivarsson og Helen Rutqvist "En empirisk studie riktad mot barn i norske og svenske førskolor for å studere førskolebarn og tidsforståelse"

Fase 2: Norge

- Larsen, Anne-Mari, DMMH: "Hva er glede? For hvem"? Artikkel basert på en undersøkelse om barn og glede i Botswana, Norge, Sverige og Swaziland. Utgangspunktet var et prosjekt lagt til Kulturarvsklassen. Artikkelen publiseres i "Barnehagefolk 3/2013". En samling bilder og barns uttalelser basert på undersøkelsen blir oversatt til Naro (minoritetsspråk i Botswana) og trykt i bildebok for førskolebarn. (Vedlegg 1)
- Ramsfjell, Astri, DMMH: "Barn for oss. Fortellingen som kulturarv". Samling av norske og svenske fortellinger (Vedlegg 2).
- Skjeveland Yngve, Moen, Kari Hoås, Buaas, Ellen Holst, DMMH: "Kulturarv i den fleirkulturelle barnehagen". Hovudproblemstillinga: *Korleis kan fleirkulturelle barnehagar arbeide med formidling av kulturarv?* Målet er å få fram kunnskap om korleis fleirkulturelle barnehagar arbeider med formidling av kulturarv, og kva slags oppfatningar av kulturarv dette arbeidet er tufta på. På grunnlag av denne kunnskapen har me som ambisjon å finna fram til metodar og verktøy som gjer at barnehagane kan formidle kulturarv på ein måte som er i tråd med rammeplanen sine målsetjingar. Publisering er planlagt i løpet av 2014 i eit nordisk / internasjonalt tidsskrift, eks. *Nordisk Barnehageforskning*, og ein artikkel retta mot praksisfeltet, truleg i *Barnehagefolk*.

- Strømsøe, Guro, DMMH: Metodeutvikling i drama og kulturarv for barnehagebarn. Observasjonsprosjekt gjennomført våren 2012, med mål å utvikle nye metoder for arbeid med kulturarv i dramafaget med barnehagebarn. Artikkel ut fra funnene i observasjonsprosjektet skrives med sikte på at den skal inn i boken "Forundringens Nærvær" (arbeidstitel) Red.: Anita Hammer og Guro Strømsøe.

Felles Norge - Sverige

- Asbjørn Hirsch, DMMH og Harriet Augusén MiUN, deltok på EECERA konferansen i Tallin august 2013 å la frem resultater fra evaluering av prosjektet, "Culture in Preschool - a Transboundary Cooperation between five Institutions".

Evaluering fase 1

Førsteamanuensis Asbjørn Hirsch, DMMH og pensjonert medarbeider Harriet Augusén, MiUN har hatt i oppdrag å evaluere utdanningen. De har levert følgende rapporter relatert til fase 1 av prosjektet:

- "Rapport från det första årets erfarenheter 2010 – 2011", august 2011. Delrapport 1.
- "Uppföljning av delrapport 1" Delrapport 2, april 2012. Delrapport 2.
- "Delrapport 3", juni 2012.
- "Sluttrapport" 2009 - 2012.

(Dette er rapportert og vedlagt sluttrapport 2012)

Evaluering fase 2

De to evaluatorene har i løpet av 2012 – 2013 hatt intervju med studenter og lærere i Norge og Sverige. De har også hatt behov for å møtes, sammenfatte sine intervju å utforme sluttrapporten. Møtene har funnet sted i både Østersund og i Trondheim.

Fremlegg ved EECERA konferanse, Tallin 2013 (se under FoU).

(Vedlegg 3).

Evaluatorene har levert:

- "Følgeundersøkelse mai 2013". (Vedlegg 4).
- "Sluttrapport juni 2013". (Vedlegg 5).

Kostnader

Oversikten viser de viktigste virksomheter, undervisning, FoU og drift

Kostnader svenske deltagerinstitusjoner

Beløp i 1000 kr	SEK	%
Undervisning løn	326	24 %
FoU løn	32	2 %
Administration løn	391	29 %
Totalt løn	749	56 %
Drift	591	44 %
Sum kostnader	1.340	100 %

Kostnader norske deltagerinstitusjoner

Beløp i 1000 kr	NOK	%
Undervisning lønn	517	27 %
FoU lønn	367	19 %
Administrasjon lønn	510	26 %
Totalt lønn	1.394	72 %
Drift	532	28 %
Sum kostnader	1.926	100 %

For en mer utfyllende oversikt over kostnader og inntekter vises til vedlagte regnskap.

3.2 Målgruppe:

Studenter

Målgruppen for utdanningen er først og fremst studenter fra Norge og Sverige. Gruppen består av 14 kvinner fra Sverige, 12 kvinner, og en mann fra Norge. Aldersspredningen er stor og varierer fra 20 til ca 50 år. Det er stor variasjon i deres erfaringsbakgrunn, men de fleste svenske studentene har praksis fra barnehage. En del av disse studentene arbeider i barnehage samtidig med at de tar utdanning. De norske studentene er overveiende yngre og har lagt mindre erfaring fra barnehage. De svenske studentene kommer fra Jämtland, Dalarna, Västerbotten og Uppland. De fleste norske kommer fra Trondheim og omegn, men det er også en fra Finnmark i nord og en fra Rogaland i vest.

I tillegg til at studentene har fått en utdanning med vekt på kulturarv har de blitt bedre kjent med kulturen i sitt naboland. De har blitt bedre til å lese og forstå nabolandets kultur. De har fått ta del i undervisningspersonale fra to land med hver sin spisskompetanse. De har blitt kjent med museum i Nordens grønne belte.

Andre som har hatt nytte av prosjektet

Det er som nevnt studenter som er vår primære målgruppe, men sekundært har følgende hatt utbytte av prosjektet.

Barnehager

- Barna i de barnehager studentene har gjennomført sin praksis. De har blitt kjent med en student med en spesiell kompetanse relatert til kulturarv. De har blitt tatt med på kulturhistoriske opplegg, tidsreiser og besøk på museum.
- Personalet har blitt tatt med på kulturhistoriske opplegg som de ellers ikke ville ha gjennomført. De har diskutert med studentene, fått tatt del i deres museale kunnskap og i noen tilfeller blitt tatt med på museums besøk med påfølgende praktiske opplegg.

Museer

- Studentene har i løpet av studiet hatt praksis i ulike kulturinstitusjoner. De har gjennomført ulike pedagogiske opplegg for barn i førskolealder. Dette kan ha ført til at små barn har fått et tilbud de ellers ikke har i museene.

Oppleggene har blitt diskutert med museumspedagogene som ikke har den samme barnefaglige kompetansen. Det kan ha gitt ideer om hvordan en kan tilrettelegge utstillinger og pedagogiske opplegg for førskolebarn.

Undervisningspersonalet

- Undervisningspersonalet på høyskolene og museene har hatt utbytte av samarbeidet. De har blitt kjent med hverandres utdanningssystem, og museale bakgrunn.
- Gjennom faglige diskusjoner har begge parter blitt beriket av hverandres kompetanse. For eksempel når faglærer i Norge og Sverige arbeider med samme fag.
- Høgskoleansatte har fått mer kunnskap om kulturarvpedagogikk gjennom samarbeid med museumsansatte, og vise versa.
- Fra museenes ståsted, opplevde vi at det var meget vellykket når pedagoger fra museet og fra høyskolen arbeidet sammen omkring felles tema. Da opplevde studentene helhet. Dette kunne ha vært praktisert i sterkere grad enn vi evnet. Sverresborg opplevde også at studentenes praksis i "åpen barnehage" på Sverresborg, på Norsk Døvemuseum og på Trondhjems Sjøfartsmuseum, som vi hadde ansvar for, var vellykket, fordi studentene da fikk innblikk i ulike typer museer, ikke bare folkemuseer. Vi mener studentene har lært å kjenne pedagogiske muligheter som ligger i arenaer utenfor barnehagen gjennom økt kjennskap til museer.

3.3 Resultat och resultatindikatorer samt effekter:

Forventet resultat og egne resultatindikatorer er satt opp for prosjektet

- Etablere en unik utdanning for norske og svenske førskolelære med spesiell kompetanse på barnekultur, kulturarv og vern av natur
- Utdanne førskolelærere med kompetanse til å arbeide med barn og kulturarv i museer og andre kulturinstitusjoner

- Studentene skal etter 3 studieår ha gode kunnskaper om sammenhengen mellom kultur og natur, miljøvern og bærekraftig utvikling, minoriteter, etnisk- og kulturelt mangfold
- Etablere og forsterke samarbeid om førskolelærerutdanning, barnekultur og kulturarv på tvers av land, fylker og län, og mellom kulturinstitusjoner og UH-sektoren
- Økt kunnskap om barndom, barnekultur og kulturarv gjennom erfaringsutveksling og FoU
- Erverve erfaring og kunnskap som grunnlag for å etablere et fast studietilbud på tvers av grensen med fokus på barnekultur og kulturarv

Etablere en unik utdanning for norske og svenske førskolelære med spesiell kompetanse på barnekultur, kulturarv og vern av natur

Prosjektet har nådd målet, å gjennomføre en felles førskolelærerutdanning med spesiell kompetanse på barnekultur, kulturarv og vern av natur. Studentene er eksaminert (selv om de svenske har et halvt år igjen), og mange av de norske er allerede i arbeid som barnehagelærere. (Norge har endret navn fra førskolelæreutdanning og førskolelærer til barnehagelærerutdanning og barnehagelærer).

Utdanne førskolelærere med kompetanse til å arbeide med barn og kulturarv i museer og andre kulturinstitusjoner

De uteksaminerte barnehagelærerne har fått en betydelig kompetanse for å arbeide med kulturarv i barnehagen. De har også fått en kompetanse som gir dem unike muligheter til å tilrettelegge for pedagogiske tilbud i kulturinstitusjoner.

Studentene har fått en kunnskap om kulturarv som de kan videreføre til personale i deres fremtidige arbeidsforhold.

Det første året i utdanningen var utfordrende og krevende for lærerpersonal så vel som studenter. Evaluatorene har fulgt studentene gjennom intervju i alle tre årene og sier i sin sluttrapport:

"Studenterna har efter utbildningens inledning blivit mycket positiva, något som kommer fram i både enkäter och samtal. De allra flesta är säkra på att de gjort ett rätt yrkesval och de känner sig trygga med att de har de kunskaper som kommer att krävas av dem när de kommer ut i förskolorna. De upplever att de fått verktyg för att bidra till att ge barnen en stimulerande uppväxtmiljö och att de har tillräckliga kunskaper om barns utveckling. De framhåller att de fått en unik utbildning genom inriktningen mot barnkultur och kulturarv, en inriktning som de hoppas skall ge avtryck på deras kommande arbetsplatser. När de spontant skriver kommentarer om höjdpunkterna i utbildningen nämner de allra flesta sina upplevelser på kulturinstitutionerna och HINT: Att få läsa om samer. Praktik på kulturinstitutioner har varit mycket uppskattade. Det är där de tydligt känner att de kan omsätta sina erfarenheter till praktiskt arbete med barnen i förskolan. Även de teoretiska delarna får positiva omdömen. Lärarna under det sista året som hade längre kurser gjorde utbildningen rolig, strukturerad och intressant. Stämningen har varit god mellan de svenska och norska studenterna" (Sluttrapport, juni 2013).

Studentene skal etter 3 studieår ha gode kunnskaper om sammenhengen mellom kultur og natur, miljøvern og bærekraftig utvikling, minoriteter, etnisk- og kulturelt mangfold

Studenter og lærere har stiftet bekjentskap med en nabokultur. De har gjennom erfaring med ulike kulturelle forskjeller funnet løsninger som gjør dem styrket til å løse fremtidige kulturelle forskjeller i fremtiden. Noe som er viktig i begge land med mange nye kulturer i barnehagen.

Fase 2 i prosjektet har hatt mye fokus på bacheloroppgaven. Studentene har hatt praksis i barnehagen hvor de har samlet data som har vært behandlet i en teoretisk avhandling, bacheloroppgave/opsats. I tillegg til innsamling av data i sine praksisperioder har studentene benyttet kunnskap og temaer som har vært vektlagt i prosjektets fase 1.

Eksempler her er temaet samer som har vært arbeidet med over en lengre periode i prosjektets fase 1. Arbeidet i bacheloroppgaven var nært knyttet opp til deres fremtidige yrke som barnehagelærere – førskolelærere. Innholdet var også preget av studiets spesielle vinkel, barnekultur, kulturarv samt det flerkulturelle, minoriteter, spesielt samer, kulturarv og miljø.

Konklusjonen fra fremleggene er positive, og tilhørerne møtte en klasse som har tilegnet seg mye kunnskap i kulturarv, og som tydelig viste at de er klare til å starte sitt arbeid i barnehagen.

Eksempel på tema i bacheloroppgavene:

- Varfor samisk kultur i barnehagen?
- Kulturarv i førskolan
- Hvordan kan barnehagen formidle kulturarv gjennom tidsreiser?
- Hvordan har norsk natur påvirket våre folkeeventyr?
- Hvordan benytter barnehagene seg av nærmiljøets kulturminner og naturminner?
- Hvordan bedrive eventyrformidling til småbarn i et kulturhistorisk miljø?
- Hvordan kan inkludering av ulike kulturer i barnehagen bidra til en bedre forståelse av hverandre?
- Hvordan arbeider norsk barnehager med mangfoldet i barnehagen?
- Barn i behov av særskilt stöd – i førskola och førskoleklass
- Muntligt berättande i førskolan – Ett kulturarv?
- Varfor samisk kultur i førskolan? – Førskollärares uppfattningar om kulturell identitet och tolerans
- Att se utveckling utan att bedöma – Om utvecklingssamtal och dokumentation i førskolan
- Varfor berätta? – En studie om pedagogers uppfattning om muntligt berättande som pedagogiskt redskap i førskolan
- Barn och visuell kultur – Att skapa och förstå sig själv

Etablere og forsterke samarbeid om førskolelærerutdanning, barnekultur og kulturarv på tvers av land, fylker og län, og mellom kulturinstitusjoner og UH-sektoren

Studenter og lærere har stiftet bekjentskap med en nabokultur. De har gjennom erfaring med ulike kulturelle forskjeller funnet løsninger som gjør dem styrket til å løse fremtidige kulturelle forskjeller i fremtiden. Noe som er viktig i begge land med mange nye kulturer i barnehagen

Prosjektet har lagt et godt grunnlag for videre samarbeid mellom utdanning - og kulturinstitusjoner.

Det er i løpet av prosjektets fase 1 og fase 2 etablert gode relasjoner mellom lærestedene og kulturinstitusjonene. Studentene har gjennom studiet erfaring fra begge steder noe som gir gode muligheter for arbeid i barnehage så vel som kulturinstitusjon.

Kulturinstitusjonene har fått erfaring som undervisningsarenaer. Flere av kulturinstitusjonene hvor studentene har hatt sin praksis har ikke tidligere hatt pedagogiske opplegg beregnet på førskolebarn.

Kulturinstitutionene har gitt uttrykk for at de nå ser større muligheter for å nå en yngre aldersgruppe, noe som kan gi rom for førskolelærere med denne spesielle kompetansen mulighet for arbeid. Denne erfaringen kan også føre til en forsterkning av samarbeidet med UH-sektoren.

Samarbeidet i Nordens grønne belte har blitt styrket og lærestedene har blitt bedre kjent med museene, deres tradisjoner og tilbud. Samtidig har museene knyttet bånd til lærestedene, og fått erfaring med for dem ukjente undervisningsmetoder.

Økt kunnskap om barndom, barnekultur og kulturarv gjennom erfaringsutveksling og FoU

Kunnskap om barnekultur og kulturarv gjennom erfaringsutveksling og FoU har preget hele utdanningen, både i fase 1 og fase 2.

Likevel har et større fokus på erfaringsutveksling og FoU blitt vektlagt i fase 2.

Mange i lærerstaben utførte FoU i fase 2 som er blitt videreførd til studentene i fase 2 av prosjektet.

Studentene har også deltatt i enkelte læreres FoU, og de har selv gjennomført mindre prosjekt.

Viktig erfaringsutveksling var presentasjonene av bacheloroppgavene. Dette er arbeid studentene har gjennomført på grunnlag av egne teoretiske studier og feltarbeid i barnehagen. I løpet av eksamensperioden ble arbeidene presentert for hele klassen, og her var mulighet for spørsmål, drøfting og utveksling av kunnskap.

Erverve erfaring og kunnskap som grunnlag for å etablere et fast studietilbud på tvers av grensen med fokus på barnekultur og kulturarv

Prosjektet har ikke lyktes i å skape en permanent norsk – svensk førskolelærerutdanning. De viktigste årsakene er de ulike nasjonale styringsdokumentene. Norske fagplaner kontra svensk kursplaner og utdanningsplan. Ulike studiemodeller, undervisningstradisjoner, praksisordning, eksamensordning og evaluering. Dessuten er utdanningens lengde 3 år i Norge mot 3 ½ år i Sverige. Dersom prosjektet skulle hatt mulighet til og lykkes med en felles førskolelærerutdanning på tvers av landegrensene måtte man hatt mandat til en friere holdning til de nasjonale styringsdokumentene i de respektive land. Dersom man kunne skapt nye planer basert på det beste fra hvert land ville en felles permanent utdanning vært en mulighet.

Det har vært arbeidet med at skape mest mulig likhet for studentene. Når det gjelder arbeidsoppgaver og undervisning har det vært et felles løp. Samtidig har begge land har vært bundet av sine lands lover og regler og studentene har derfor fulgt en norsk og en svensk utdanning med hensyn til praksis og eksamensavvikling.

Et konkret eksempel er avvikling av avsluttende eksamen våren 2013:

Eksamen ble gjennomført i en ukes samling ved MIUN avdeling Østersund.

Eksamensavviklingen besto av fremlegg av bacheloroppgaven – oppsatsen. Dette var felles for hele klassen, men svenske studenter fulgte svensk ordning og norske studenter norsk ordning.

Sverige har et system hvor kandidaten skal forsvare sin oppsats med en student som opponert, mens i Norge legger kandidaten frem sitt arbeid og svarer på eventuelle spørsmål fra tilhørerne. Den svenske ordningen er krevende og avhengig av en dyktig opponert for at

arbetet skal bli presentert på en god måte. Blant annet er det opponenter som legger frem et resymé av arbeidet, og det er hun/han som stiller spørsmål. På den andre siden er det positivt og lærerikt å få erfaring både med å legge frem og å være opponert. Den norske ordningen er positiv fordi det er studenten selv som legger frem sitt arbeid, og det er derfor større sjans for at det blir presentert på en god måte. På den andre siden får ikke studentene erfaring med å sette seg inn i et annet arbeid, og å stille kritiske spørsmål.

De ulike ordningene førte ikke til noe problem, tvært imot ble studenter og lærere kjent med begge lands system, og man gjorde positive erfaringer med begge. Å den andre siden ville en kombinasjon med det beste fra begge system vært en god løsning dvs: Kandidaten legger frem sitt stoff og en student har ansvar for å stille gode spørsmål. Dette hadde prosjektet dessverre ingen mulighet til å gjøre på grunn av at begge land er bundet av sine lover og regler.

En annen årsak til at prosjektet ikke kan videreføres er det økonomiske perspektivet. Ingen av de involverte institusjoner har mulighet til å gjennomføre en tilsvarende utdanning uten eksterne ressurser.

Planer fremover

Selv om prosjektet ikke har maktet å lage en felles barnehagelærerutdanning har Dronning Mauds Minne etablert en gruppe faglærere, og en representant fra MiST (Museene i Sør-Trøndelag) for å lage forslag til ny fagplan for en 30 studiepoengs enhet i kulturarv på masternivå. Enheten vil ta utgangspunkt i de erfaringer som er høstet gjennom prosjektet, og det er et mål å videreføre det gode samarbeidet med de ulike institusjonene. Enheten vil eies og drives av DMMH i samarbeid med Museene i Sør-Trøndelag (MiST). Det vil også være aktuelt å gjøre bruk av lærekrefter fra HiNT relatert til det samiske, Jamtli, og dersom det er mulig MiUN avdeling Sundsvall.

3.4 Övrigt

- I juni måned 2011 deltog tre lærere från Miun i en kompetensutveckling inom området kulturarv. Utbildningen arrangerades av Jamtli och genomfördes under två dagar i Östersund med omnejd. Lärare från Jamtli var Amanda Jönsson, arkeolog och Björn Olofsson, byggnadsantikvarie.
- Det är flera institutioner som varit engagerade i utbildningen både från Sverige och Norge, där både språk och olika kulturella bakgrunder har varit en utmaning i projektet. De erfarenheter som gjorts under projektiden är att fysiska planeringsmöten med lärare från båda lärosätena inför varje ny termin har visat sig vara en nödvändighet. Det kan inte nog poängteras hur viktigt det är att mötas, möten som är värdefulla för arbetet och för kvaliteten i utbildningen. De fysiska planeringsmötena har också vid vissa tillfällen kompletterats med bildkonferenser.
- Lärosätenas och museernas ledningar, samt lärare och forskare på institutionerna (från 2013-04-01 Avdelningen för utbildningsvetenskap vid Mittuniversitetet) har

kontinuerligt informerats om projektet under hela projektperioden från 2009 tom hösten 2013.

4. Indikatorer

Ta därefter bort resterande indikatorer.

Notera att indikatorer både för A (Ekonomisk tillväxt) och B (Attraktiv livsmiljö) kan förekomma i ett projekt.	Antal enligt projektbeslut	Resultat vid projektslut	Kommentarer
Antal kvinnor 15- 24 år som deltar i projektet.	13	9	
Antal kvinnor yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet.	16	16	
Antal män 15- 24 år som deltar i projektet.	1	1	
Antal män yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet.			
Antal deltagande företag med kvinnligt ägande som deltar i projektaktiviteter.			
Antal deltagande företag med manligt ägande som deltar i projektaktiviteter.			
Antal deltagande företag med mixat ägande som deltar i projektaktiviteter.			
Resultat indikatorer			
(A) Antal formella gränshinder som projektet bidrar till att undanröja.	2	2	
(A) Antal undanröjda upplevda gränshinder.	3	3	
(A) Antal kvinnor som deltar i gemensamma utbildningar och praktik.	29	25	
(A) Antal män som deltar i gemensamma utbildningar och praktik	1	1	
(A) Antal kvinnliga studenter som studerar del av sin utbildning i det andra landet.	29	25	
(A) Antal manliga studenter som studerar del av sin utbildning i det andra landet.	1	1	
(A) Antal nyetablerade och vidareutvecklade gränsöverskridande kluster.	1	1	
(B) Etablerade institutionella samarbeten.	5	1	
(B) Nya och vidareutvecklade metoder för stads- och landsbygdsutveckling.	0	0	
Egna indikatorer	Tidpunkt	Resultat	

Formelle gränshinder som prosjektet bidrar til att undanröja

1. Felles studieplan/kursplan – utbildingsplan:

Prosjektet har i både fase 1 og fase 2 arbeidet med å løse to formelle grensehinder. Det ene er ulikhetene i utdanningssystemene i Norge – Sverige. Helt fra planleggingsfasen i fase 1 har det vært et ønske å forene de to ulike utdanningssystemene. Man har klart å samkjøre de norske og de svenske planene slik at mål og innhold er identisk. Det er også laget felles arbeidskrav og antall og type eksamen.

Likevel har det ikke vært mulig å lage en felles plan, fordi begge land har vært bundet av sine lover og regler. Norske planer er svært omfattende i motsetning til de svenske, og mens Norge lager sin plan for hele løpet blir de svenske planene laget for et semester om gangen.

Andre eksempler er at Norge måtte søke Kunnskapsdepartementet om vitnemål uten separat karakter i pedagogikk, og om å få legge 3 av praksisukene i andre studieår til en kulturinstitusjon. Begge søknadene ble innvilget.

2. Eksamensavvikling:

I fase 1 var eksamensavviklingen spesielt problematisk å forene, og noen av eksamene måtte avvikles ulikt i Norge og Sverige. I løpet av fase 2 er det etablert en avtale mellom utdanningsinstitusjonene slik at når eksamen avvikles i Norge følges norske lover og svenske lover når eksamen avvikles i Sverige.

Dette fungerte på en god måte. Men ved avsluttende eksamen var det ikke mulig med en felles ordning, og det enkelte land beholdt sin tradisjon (se under punkt 3.3 Resultat och resultatindikatorer samt effekter):

Et viktig prinsipp ved avviklingen av avsluttende eksamen var at samtlige studenter var tilstede på hverandres fremlegg slik at alle ble kjent med de ulike eksamensformene. Dette førte til at på tross av at man ikke klarte å få en felles ordning mente studentene at det ble en rettferdig ordning, og de lærte å kjenne hverandres eksamensform.

Prosjektet har klart å leve med ulike grensehinder, men man har ikke klart å eliminere det.

Undanröjda upplevda gränshinder

1. Språk

Språkbarrierer har vært tilstede i store deler av prosjektet. Under planleggingen ble det for eksempel fremmet ønske om å benytte engelsk fordi det ble vanskelig å forstå, spesielt når det ble snakket dialekt. Dette ble blankt avvist med begrunnelsen at språkforståelse var et av de sentrale målene i et felles norsk/svensk prosjekt.

Samtlige involverte fra prosjektledergruppen, til undervisningspersonalet og studenter vurderer språket som et hinder man har løst, og som man også har vokst på.

Studentene opplevde problemet størst i fase 1, i løpet av prosjektets fase 2 har ingen kommentert språket som noe problem. Dette er en god lærdom, og erfaring som også har overføringsverdi til deres fremtidige arbeid som barnehagelærer hvor de mest sannsynlig vil møte barn fra andre kulturer og med andre språk.

2. Geografisk avstand og IT

Studentene kommer fra mange ulike steder (se punkt 3.2) i Norge og Sverige, og undervisningen er samlet i fire bolker i hvert semester. Undervisningsarenaer er Trondheim og Østersund.

Det var i utgangspunktet ønske om å benytte videooverføring ved undervisningen. Dette ble forkastet på grunn av økonomiske omplasseringer. Trondheim hadde ikke det tekniske utstyret, og en investering i det ville gått på bekostning av møter mellom undervisningspersonalet i planleggingsfasen. Dette ble vurdert som en riktig disponering. Videokonferanse ble benyttet en gang mellom undervisningspersonalet i Hånösand og museums ansatte ved Jamtli.

I fase 1 av prosjektet ble mye tid brukt til å diskutere bruk av læringsplattform og man besluttet å benytte Its learning. Dette var nytt og ukjent for så vel undervisningspersonale som studenter, men ble etter hvert vurdert som svært nyttig. Its learning ble brukt til kommunikasjon mellom undervisningspersonalet og studenter, mellom studenter og til drøfting og innlevering av arbeidskrav og eksamener.

Ved utgangen av fase 2 i prosjektet vurderes bruk av IT som helt avgjørende for at et slikt studium skal kunne gjennomføres på en god måte. Når samlingene er ferdige er IT kommunikasjon en svært konstruktiv metode for å drive studiet fremover.

3. Kulturforskjeller

Kulturarvspedagogikk er et begrep som oppleves og tolkes forskjellig i Norge og Sverige. I Norge anser mange kulturarv som noe gammeldags knyttet til gamle hus, rosemaling og generell bonderomantikk. Sverige har et mer dynamisk syn på kulturarv og relaterer den ikke bare til det gamle, men også til kultur her og nå. Også studentene delte dette synet i starten av sin utdanning. Mange opplever på ulike museum, forelesninger og drøftinger har bidratt til et mer nyansert syn på kulturarv. Kulturarv oppleves her og nå, den er viktig i dagens kulturdebatt og den er hele tiden i endring. Diskusjonene førte til en større forståelse og respekt for hverandres syn.

I løpet av studiet har man også erfart deler av Norge og Sveriges kulturskatter. Norge sliter kanskje med et "lillebror" stempel i forhold til Sverige. Mange av de svenske lærere og studenter hadde et betydelig mindre kjennskap til norsk kultur som sanger og bøker. Mens de norske sitter med en stor kjennskap til den svenske kulturarven gjennom spesielt TV. Gjennom undervisningen har studentene blitt kjent med norske bøker, sanger, eventyr og fortellinger som de kan gjøre bruk av i sine barnehager. Dette har ført til større gjensidig forståelse.

Større kompetanse i hverandres språk har også ført til at ulike bøker er lettere å ta i bruk i begge land.

Institusjonelle samarbeid

Prosjektet har vært et samarbeid med fem ulike institusjoner, slik det tidligere er redegjort for. Det er laget en formell samarbeidsavtale mellom DMMH og MiUN, som er de to snerne av prosjektet.

Samarbeidet med HiNT og de to museene ble formalisert ved en skriftlig avtale for prosjektperioden. Det har vært et nært samarbeid i styringsgruppen hvor samtlige institusjoner har vært representert. Alles forslag og stemmer har hatt like stor betydning for gjennomføringen av prosjektet.

Det har også vært et nært samarbeid mellom de ulike institusjoner når det gjelder planlegging og gjennomføring av undervisning, evaluering, praksis og ellers alt som er viktig for den daglige driften.

Den formelle samarbeidsavtalen med MiUN fortsetter, og ved en eventuell 30 studiepoengs enhet i Kulturarv (se punkt 3.3) ved DMMH vil det være aktuelt å fortsette et samarbeid med Sverresborg, Jamtli og HiNT selv om det pr dato ikke foreligger en formell samarbeidsavtale.

5. Prosjektets påverkan på de genomgående (horisontella) kriterierna

5.1 Gränsregionalt mervärde

Beskriv projektets gränsregionala mervärde. Mervärdet kan ha flera dimensioner t.ex. Europeiskt-, politiskt-, institutionellt-, socialekonomiskt- och/eller socialkulturellt mervärde. Se programmanualen 1.1.1. Beskriv uppnådda resultat som blivit möjliga genom Interregprojektet och som inte varit möjliga att nå om projektet drivits bara på ena sidan om gränsen.

Delar av detta har redan berörts under pkt. 3.1.

Det gränsregionala mervärdet med detta projekt skulle kunna sammanfattas i följande punkter:

- Genom en ökad förståelse för det norska utbildningssystemet från svensk sida och vice versa, har det inneburit en unik möjlighet för både Mittuniversitetet och Dronning Mauds Minne att också se på sitt eget utbildningssystem med delvis nya "gränsöverskridande glasögon". En unik utblick som kan leda till ett nytänkande även inåt det egna systemet och som svårligen skulle låtit sig göras i ett nationellt projekt.
- Studenterna och lärarna har fått en unik möjlighet att verka i två delvis olika utbildningssystem, samverkande i en gemensam utbildning i syfte att överbygga hinder genom att bygga nya "broar och tunnlar" mellan de två nationella utbildningssystemen och mellan utbildningsinstitutioner och kulturinstitutioner nationellt och internationellt.
- I ett större europeiskt perspektiv är denna typ av samarbeten viktiga för att visa på styrkor inom en gemensam forskolläraryt utbildning i Nordens gröna bälte som kan bli en förebild för andra delar av Europa.
- Den unika konstellationen av tre lärosäten och två kulturinstitutioner i samarbete har också öppnat helt nya perspektiv på hur forskolläraryt utbildning kan och borde bedrivas i vårt fokus på kulturarvspedagogik. Det speciella fokus på den samiska kulturen som genomfördes av Högskolan i Nordtrøndelag (HINT) betydde oerhört mycket, både för studenterna, lärarna och förhoppningsvis också för den breddade och fördjupade kunskapen och spridningen av det samiska kulturarvet.
- En viktig utveckling som våra lärare, från både lärosäten och museer, har sett under det sista året av utbildningen är dels att medverkande lärare har kommit närmare varandra och mer och mer börjat arbeta i gränsöverskridande lag/par konstellationer, dels att man tydligt märker en närmare relation mellan studenterna som också är klart gränsöverskridande. Den slutsats vi drar av dessa två tydliga företeelser, är att projekt av den här typen, då olika nationella utbildningssystem skall arbetas samman mot ett gemensamt mål, behöver tid på sig att finna sina former, för lärare såväl som för studenter. Det är egentligen nu vid slutet av projekttiden som förutsättningarna för ett mycket nära och gott samarbete, hos både studenterna och lärarna, har skapats av dem själva. Relationer tar tid att etablera och även om vi ibland talar om att utveckla

organisationer eller institutioner för ett bättre lärande, så får vi aldrig glömma bort att det alltid är individerna i dessa organisationer eller institutioner som lär och utvecklas. Det vi gärna vill föreslå, för den här typen av gränsöverskridande projekt, är att projekten skulle kunna ha två delar; en första genomförandefas där den tänkta planen genomförs och en "korrigeringsfas" där samma grundidé genomförs ytterligare en gång efter justeringar utifrån gjorda erfarenheter. Det skulle kunna leda till att fler projekt skulle kunna få karaktären av utvecklingsarbeten, som inte slutar när pengarna är slut, utan har formats utifrån erfarenheterna i genomförandefasen och kan leva vidare utan speciella medel efter korrigeringsfasen.

- Avslutningsvis så har projektet givetvis också medfört en stor möjlighet för både administration, lärare, anställda på kulturinstitutionerna och studenter att få ta del av varandras fysiska miljö i samband med de samlingsveckor som finns i den genomförda Campus-Distans modellen som projektet genomfört.

5.2 Bättre miljö

Detta utbildningsprojekt har inneburit utvecklandet och genomförandet av en Campus – Distans modell med gemensamma samlingsveckor i Trondheim, Östersund och i Nordtrøndelag. Mellan dessa veckor har kommunikationen mellan lärare och lärare, studenter och studenter och mellan studenter och lärare skett i lärplattformen "It's learning" (ITL). Det har givetvis betytt att antalet resor har kunnat minimeras till förmån för digital kommunikation. I resandet har Nabotåget varit en mycket viktig ingrediens i relation till bilkörning. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att en forskolläraryrkesutbildning i mångt och mycket kräver rejält med tid för social interaktion och verksamhetsförlagd praktik (VFU), så fysiska möten är således nödvändiga i en utbildning för en profession som forskollärares. Det är också viktigt att påpeka att mycket av VFU:n har kunnat genomföras på ett kvalificerat sätt på studenternas hemorter.

5.3 Jämställdhet mellan kvinnor och män

När det gäller jämställdheten mellan kvinnor och män så är det ju i ett projekt som detta själva populationen som söker utbildningen och rådande antagningsregler som i huvudsak styr detta. Tyvärr, utifrån ett jämställdhetsperspektiv, följer även denna utbildning det traditionella mönstret att det är en övervägande majoritet kvinnor som söker utbildningen. Det arbete som skett på detta område i projektet är således att genom kurslitteraturen och i diskussioner kring den, samt bl.a. i ämnet drama (t.ex. med olika rollspel), belysa dessa viktiga frågeställningar för blivande forskollärare som kommer att ha ett stort inflytande på det uppväxande släktet i många generationer framåt. Det är därför viktigt att kommande generationer får både manliga och kvinnliga förebilder i förskolan. Vi har inte lyckats att i denna utbildning bryta traditionella sökmönster till forskolläraryrkesutbildningen. Det vi dock hoppas att vi har bidragit med är att på olika sätt belysa vikten av både män och kvinnor i detta yrke och från en mer pedagogisk utgångspunkt skapat ökad förståelse för vikten av både manligt och kvinnligt och jämställdhet mellan män och kvinnor i dessa lärares arbete med att utveckla barnens attityder, värderingar och normer i den riktningen i förskolan eller på kulturinstitutionen.

5.4 Etnisk mångfald och integration

Förutom det som skrivits om användandet av litteraturval och undervisningsmetoder i 5.3, är det viktigt att här också lyfta fram fokuseringen på den samiska kulturen som genomfördes under en samlingsvecka på HINT. (se 5.1)

På samma sätt som under 5.3, menar vi att det arbetssätt som präglat utbildningen, avseende etnisk mångfald och integration, också följer de nya förskollärarna ut i deras nya verksamheter. För det är utan tvekan så att dessa verksamheter, idag med självklarhet, präglas av en etnisk mångfald, där en naturlig integration av människor, barn såväl som vuxna, är vår enda väg att leva vidare som mänsklighet.

6. Informationsinsatser och skyltning av projektet

Fase 2

Informasjon til egne organisasjoner

- Det leveres hvert kvartal Lagesrapport til Interreg.
- Sturingsgruppen informeres jevnlig om prosjektets utvikling og fremdrift
- Evaluatorene gir jevnlig tilbakemelding til undervisningspersonalet og styringsgruppen
- Prosjektlederne har deltatt på Interreg samling i Gøteborg høsten 2012 og informert om prosjektet

Målgruppe studenter

- Den viktigste målgruppen er studentene som ved avslutning av prosjektet har fått sin bachelorgrad med vekt på barnekultur og kulturarv. Studentene har fått en spesiell kompetanse i kulturarv som de vil benytte i barnehagen, samtidig som de med sin spesielle kompetanse kan tilrettelegge for gode pedagogiske opplegg for barnehagebarn i museer og andre kulturinstitusjoner.
- Barnehagelærernes spesielle kompetanse vil kunne ha ringvirkninger til så vel barn og foreldre som personale i de ulike barnehager og kulturinstitusjoner de vil ha sitt fremtidige virke.
- Larsen, Anne-Mari, DMMH: "Hva er glede? For hvem"? Artikkel basert på en undersøkelse om barn og glede i Botswana, Norge, Sverige og Swaziland. Barnehagefolk 3/2013
En samling bilder og barns uttalelser basert på undersøkelsen blir oversatt til Naro (minoritetsspråk i Botswana) og trykt i bildebok for førskolebarn.
- Ramsfjell, Astri, DMMH: "Barn for oss. Fortellingen som kulturarv".
Samling av norske og svenske fortellinger
- Skjeveland Yngve, Moen, Kari Hoås, Buaas, Ellen Holst, DMMH:

"Kulturarv i den fleirkulturelle barnehagen".

Hovudproblemstillinga: *Korleis kan fleirkulturelle barnehagar arbeide med formidling av kulturarv?*

Publisering er planlagt i løpet av 2014 i eit nordisk / internasjonalt tidsskrift, eiks, *Nordisk Barnehageforskning*, og ein artikkel retta mot praksisfeltet, truleg i *Barnehagefolk*.

- Strømsøe, Guro, DMMH: Metodeutvikling i drama og kulturarv for barnehagebarn. Artikkel ut fra funnene i observasjonsprosjektet skrives med sikte på at den skal inn i boken "Forundringens Nærvær" (arbeidstitel) Red.: Anita Hammer og Guro Strømsøe.

Felles Norge - Sverige

- Asbjørn Hirsch, DMMH og Harriet Augusén MiUN, deltok på EECERA konferansen i Tallin august 2013 å la frem resultater fra evaluering av prosjektet. "Culture in Preschool - a Transboundary Cooperation between five Institutions".

Det er i løpet av prosjektets Fase 1 (Sluttrapport 2012) vedlagt følgende relatert til markedsføring og publisering:

Markedsføring av prosjektet

(Rapportert og vedlagt sluttrapport 2012)

Nettinformasjon:

- Alle involverte institusjoner har hatt informasjon om prosjektet på sine hjemmesider
- Informasjonsbrosjyre er delt ut ved institusjonene.
- Informasjon på Interregs hjemmesider.
- Informasjon om utdanningen ved: The Learning museum som publiserer stoff på sidene www.lernproject.eu.
- Informasjonsseminar for de pedagogisk ansatte ved Högskolan i Borås og Borås kultur og textilmuseum, 09 – 11.05. 2012.
- Informationsträffar med gymnasieungdomar inför deras val till fortsatta studier till högskola/universitet. Informationsträffarna genomfördes både i Sundsvall och Östersund.
- Annonsering i lokaltidningarna i Jämtland, Västernorrland och tidningen Metro. Annonsering i Miuns kurskatalog
- Annonsering i DMMH'S kurskatalog
- Utförligare information fanns också på miun hemsida <http://miun.se/sv/Utbildning/Hitta-din-utbildning/ATLAS-Visa-program/?atlasid=776>
- Rollups användes vid informationstillfällena i Norge og Sverige.

Intervju i media:

- "Styrker det kulturelle innholdet", Adresseavisen 4.2.2009.
- "Nyskapende EU-prosjekt på Sverresborg, Byåsen avisen, Trondheim 5.9.2010.
- "Utdanningsforbrødring", Høgskoleavisen, Trondheim 9.9.2010. Nabotogets informasjonsbrosjyre høsten 2010
- "Tidsresa lærer forskollærere om länets rika kulturarv" Länstidningen, 29.09.10.
- "Kulturkraft att lära av", Östersundsposten 15.03.10.
- Reportage i Östersundsposten den 18/3 2010. <http://op.se/lanet/1.1892778-utbildning-for-forskollarare-satter-kulturen-i-fokus>
- Pressmeddelande på Miuns hemsida <http://mynewsdesk.com/se/pressroom/mittuniversitetet/pressrelease/view/unik-s>.
- Jämtland: Nyheter P4 Jämtland – måndag den 4 oktober 2010 kl. 7:59 sändes ett reportage där lektor Ewa Ivarsson och studenterna Petra Nordqvist och Elisabeth Emberland intervjuades. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=78&artikel=4066716>
- Reportage om student och läraraktiviteter i länstidningen Östersund ht-10. <http://ltz.se/nyheter/ostersund/1.2369408-forskollarare-pa-faltet>
- Projektansvarig, Sverige intervjuades vt-11 av journalisten Maria Löfstedt som skrev för förskoleforum.
- Prefekt Conny Björkman intervjuades av journalisterna Mats I.S. Ericsson och Maria Lind från Affärstidningen Näringsliv. Conny B. deltog den 2/12 -09 i en konferens som arrangerades av NCK, Jamtli Östersund, där han informerade om projektet.

Artikler

- Garberg, Ann Siri: "Museer og livslang læring", kronikk Adresseavisen 27.3.2010.
- Buaas, Ellen Holst: "Kulturarvspedagogikk i barnehagen – om små barns sanselige møter med historie og tradisjon", Barn, nr 1. 2012.
- Buaas, Ellen Holst og Moen, Kari Hoås: "Undersøkelse i Trondheimsbarnehager om historie og tradisjonsformidling i barnehagen", Presentert på konferansen, FoU i praksis, 26.- 27.3. 2011, samt artikkel. Undersøkelsen er presentert på poster ved EECERA konferanse, 14. -17. 9. 2012.
- Furuset, Kjell: "Plantenavnarkivet etter Idar Handagard, en glemt etnobotanisk ressurs". Blyttia 69 (4): 266-269.
- Furuset, Kjell: "Hva betyr de norske og svenske plantenavna molte/hjortron og jordbær/smultron"? Blyttia 70(1): 27-32.
- Furuset, Kjell: "Hva betyr plantenavnet skrubbær"? Blyttia 70(2):133-135. Vedlegg 5
- Astri Ramsfjell: Å fortelle seg selv. En tekst om barndomsminner". Artikkelen er trykt i: Bjarne Markussen, Kaj Berseth Nilsen og Svein Slettan, red.: *Navigasjoner i barne- og ungdomslitteraturen. Festskrift til Rolf Romøren* (2011). Kristiansand, Portal forlag.
- Astri Ramsfjell, "Helter og antihelter. Barnekonstruksjoner og fortellerholdninger i to klassiske barnefortellinger og to nyere norske bildebøker". Artikkelen er trykt i: Maria Lassén-Seger og Mia Österlund, red.: *Till en evakuerad igelkott. Festskrift til Maria Nikolajeva* (2012). Göteborg/Stockholm, Makadam forlag (Vedlegget har en annen tittel som jeg velger å beholde.)

- Astri Ramsfjell, "Fortelling og virkelighetsforståelse". Artikkelen (her levert som korrektur eksempalar) vil bli trykt i: Astri Ramsfjell og Sturla Sagberg, red.: *Livstolkning og livsmestring* (2012). Bok 2 i serien *Barn trenger håp* som utgis av IKO forlag i samarbeid med DMMH.

Informasjon ved konferanser annet

- Info til Interreg: "Utbildnings-informasjonsdag for nye prosjekt", Nordens Grøna Belte, Jämtlands län Östersund, 17.02.10
- Prosjektansvarlig fra Norge og Sverige: Informasjon om prosjektet ved: "Museernas vårmöte", Dalarna Museum, Falun 24 - 26.03.10.
- Informasjon om utdanningen til personalet ved Högskolan i Borås og tilknyttende museum, 17 - 19.04. 2012
- Undersøkelse i Trondheimsbarnehager om historie og tradisjonsformidling i barnehagen.
Presentert på konferansen, FoU i praksis 2011, samt artikkel.
- Undersøkelsen er presentert på poster ved EECERA konferanse høst 2012.
- Lektor Lena Ivarsson, miun, har sammanställt sagor som studenterna skrivit och illustrerat och det skall ges ut i bokform. Temat är "Barnkonventionen genom sagor"
- Den 10-11/11 2010 hölls en konferens på Västernorrlands länsmuseum i Härnösand, temat för konferensen var "Lek med historia" arrangörer var läns museet Härnösand och Satakunta museum Finland. Lektorerna Ann Larsson Dahlin och Lena Ivarsson hade en föreläsning under rubriken kulturarvspedagogik.
- Ann Siri H. Garberg presenterer prosjektet på kompetansekurset "Det relevante museum" for 70 museumsansatte fra hele Norge 10.oktober 2013. Kurset er i regi av Norsk Kulturråd og Museene i Sør-Trøndelag AS.
- Sverresborg rapporterer hvert år om deltagelse i internasjonale prosjekter i forbindelse med årsrapportering til ABM-utvikling/Norsk Kulturråd/Departement.

7. Underskrifter

Ivar Selmer-Olsen
Prosjektleder - Prorektor
Dronning Mauds Minne Høgskole
for barnehagelærerutdanning

Conny Björkman
Prefekt
Mittuniversitetet